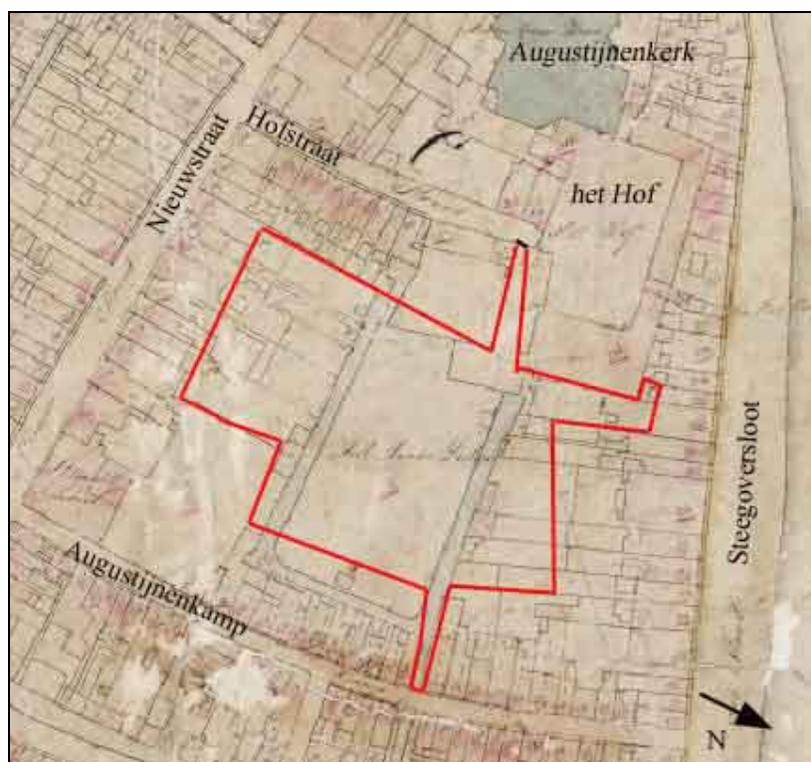

Dordrecht Ondergronds Rapport 17

DORDRECHT, PLANGEBIED 'HOFKWARTIER, KLOOSTERTUIN'.

Een bureauonderzoek en een archeologische begeleiding.

M.C. Dorst

Het plangebied 'Hofkwartier, Kloostertuin' aangegeven op een kadastrale kaart van 1811-1832.

2009

Gemeente Dordrecht
Bureau Monumentenzorg en Archeologie

Colofon	
ISSN	1876-2379
ISBN	n.v.t.
Tekst	M.C. Dorst
Redactie	D.B.S. Paalman
Afbeeldingen	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Vormgeving	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Drukwerk	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Uitgave	Gemeente Dordrecht, november 2009
<p>Gemeente Dordrecht Sector Stadsontwikkeling / Afdeling Inrichting Stadsdelen Bureau Monumentenzorg en Archeologie</p> <p>Postbus 8 3300 AA Dordrecht T (078) 639 64 02 monarch@dordrecht.nl www.dordrecht.nl/archeologie</p>	
© Gemeente Dordrecht, 2009	
<p>Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.</p>	

Inhoud

1. Inleiding	7
1.1 Algemeen	7
1.2 Administratieve gegevens.....	8
2. Gegevens onderzoeksgebied en vooronderzoek.....	9
2.1 Plangebied, onderzoeksgebied en huidig grondgebruik.....	9
2.2 Geplande werkzaamheden	9
2.3 Bureauonderzoek.....	10
2.4 Archeologische verwachting en advies	14
3. Doel en vraagstellingen	15
4. Archeologische begeleiding	16
4.1 Methoden	16
4.2 Onderzoeksresultaten	17
4.2.1 Lithostratigrafie	17
4.2.2 Archeologie, sporen en vondstmateriaal	18
5. Conclusies	25
Literatuur	26
Afkortingen	27

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In het onderzoeksgebied Hofkwartier-Kloostertuin zijn in het kader van een herinrichting de graafwerkzaamheden archeologisch begeleid door het Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht. Door de grondwerkzaamheden zouden aanwezige archeologische waarden kunnen worden aangetast of vernietigd.

Voorafgaande aan het veldwerk is een kort bureauonderzoek uitgevoerd. Dit document betreft de rapportage van het bureauonderzoek en de resultaten van het veldwerk. Tijdens het veldwerk zijn archeologische waarden uit de Nieuwe Tijd aangetroffen en gedocumenteerd.

De gegevens van het plangebied, de aanleiding voor het onderzoek, de resultaten van het bureauonderzoek en een archeologische verwachting zijn weergegeven in hoofdstuk 2. De doel- en vraagstellingen staan vermeld in hoofdstuk 3 en in hoofdstuk 4 zijn de onderzoeksmethoden en de resultaten van het veldwerk beschreven. Ten slotte zijn in hoofdstuk 5 de conclusies verwoord.

1.2 Administratieve gegevens

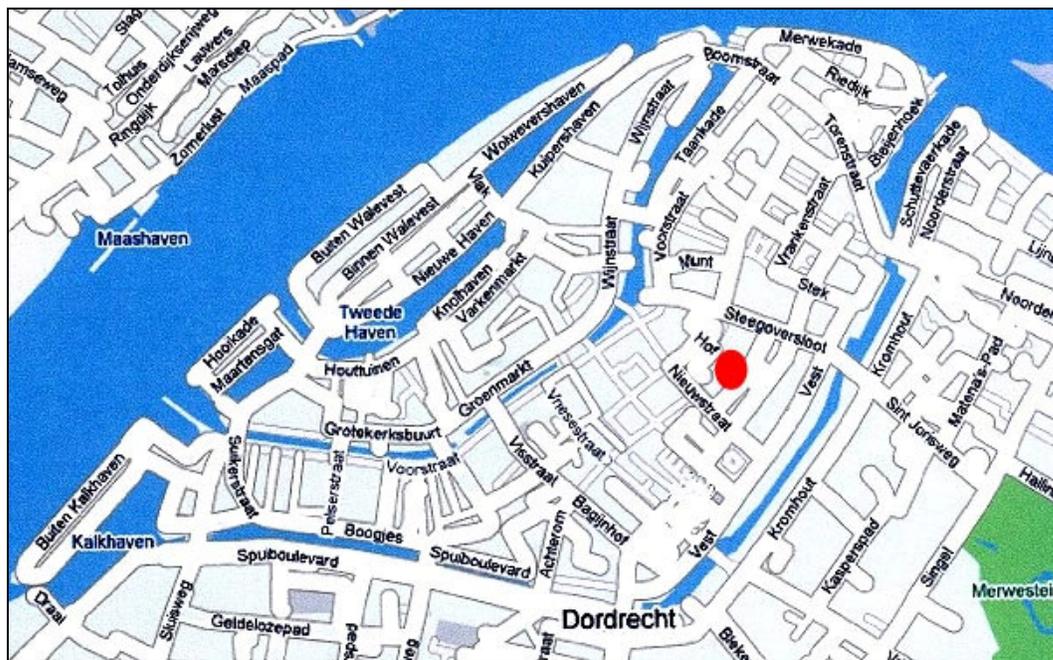
Aard Onderzoek	Archeologische begeleiding
Projectcode	0702
ARCHIS	
Onderzoeksmeldingsnr.	29330
Vondstmeldingsnummer	410066
Periode	Nieuwe Tijd; 18 ^e – 20 ^e eeuw
Datum onderzoek	oktober 2007
Plangebied	Hofkwartier
Provincie	Zuid Holland
Gemeente	Dordrecht
Plaats	Dordrecht
Toponiem	Kloostertuin
RD-coördinaten	
NW	105.586 / 425.426
NO	105.627 / 425.412
ZO	105.571 / 425.354
ZW	105.545 / 425.381
Kadastrale gegevens	
Gemeente code	DDT00
Sectie	H
Perceelnrs.	4280
Opdrachtgever	Ingenieursbureau Drechtsteden
Contactpersoon	dhr. A.L.R.R. Westerhuis
Telefoon	(078) 639 61 86
E-mail	alrr.westerhuis@drechtsteden.nl
Uitvoerder	Bureau Monumentenzorg en Archeologie
Projectleider	dhr. T. Hos (Bureau MZA)
Projectmedewerkers	dhr. T. Hos, dhr. Sannen, dhr. J.A. Nipius, dhr. N. Kraal
Autorisatie	
Bevoegde overheid	Gemeente Dordrecht
Autorisatie onderzoek	mw. L.K. de Koekkoek (hoofd Bureau MZA)
Autorisatie rapport	mw. J. Hoevenberg (senior-archeoloog, Bureau MZA)
Archivering projectgegevens en vondstmateriaal	
Digitaal	Bureau Monumentenzorg en Archeologie (www.dordrecht.nl/archeologie) / e-depot Nederlandse Archeologie (http://www.dans.knaw.nl)
Vondsten en analoge projectgegevens	Stadsdepot gemeente Dordrecht Bedrijventerrein Dordtse Kil III Jade 400, 3316 LJ Dordrecht
Code	0702

2. Gegevens onderzoeksgebied en vooronderzoek

2.1 Plangebied, onderzoeksgebied en huidig grondgebruik

De locatie Kloostertuin maakt deel uit van een groter plangebied 'het Hofkwartier', dat in de afgelopen jaren heringericht is of zal worden. Het onderzoeksgebied betreft een onbebouwd terrein genaamd de Kloostertuin en is gelegen in de middeleeuwse stadskern van Dordrecht. De locatie wordt in het noorden en westen begrensd door de achtertuinen van de panden aan het Steegoversloot en de Hofstraat. In het oosten en zuiden wordt het terrein begrensd door respectievelijk de Augustijnenkamp en de Nieuwstraat (afb. 1 en 7).

Het terrein was in gebruik als (stads)tuin. De bodem is op diverse plaatsen verstoord. Het onderzoeksgebied heeft een oppervlak van circa 3840 m², de centrumcoördinaten zijn X: 105.591, Y: 425.390.

Afb. 1. Ligging van het onderzoeksgebied Hofkwartier-Kloostertuin te Dordrecht (rood).

2.2 Geplande werkzaamheden

De locatie maakt deel uit van een groter herinrichtingsplan van de gemeente Dordrecht, genaamd het Hofkwartier. De herinrichtingsplannen met betrekking tot de Kloostertuin bestonden uit het aanleggen van een pad met bankjes, een riool, een irrigatiesysteem, het planten van bomen en de sloop van twee 19e-eeuwse bijgebouwen van de voormalige Latijnsche school aan de Nieuwstraat 60-62. De verstoringsdiepte was maximaal 2 m – mv.

2.3 Bureauonderzoek

Het onderzoeksgebied bevindt zich achter één van de oudste straten van de middeleeuwse stadskern van Dordrecht, de Voorstraat. Bewoning aan de overzijde van de Voorstraatshaven, aan de Poortzijde van de stad (langs de Wijnstraat) dateert ten minste vanaf het begin van de 13e eeuw.¹ Bewoning aan de Landzijde van de stad, ten zuiden van de Voorstraatshaven, is waarschijnlijk nog ouder. Gedurende de 13^e eeuw breidde de stad zich onder meer in zuidelijke richting uit. Het onderzoeksgebied ligt tussen twee uitbreidingswegen, het Steegoversloot en de Nieuwstraat (afb. 2). Het terrein was toen waarschijnlijk in bezit van de Hollandse graaf Floris V die het in 1275 aan de Augustijner monniken zou hebben geschonken.² Tussen 1275 en circa 1300 werd direct ten zuiden van de Voorstraat een klooster met bijbehorende kerk gebouwd. Het kloostercomplex besloeg een groot gebied, aangezien het verlaten van het kloosterterrein niet goed zou zijn voor de ziel van de monniken. Daarom was de gemeenschap ook vrijwel geheel zelfvoorzienend.³ Het terrein omvatte onder andere de kloosterkerk, een kloostergang, kapittelhuis, priorskamer, ziekenhuis, brouwhuis, bibliotheek en een kloostertuin. Over het oude voorkomen en de inrichting van het kloosterterrein is weinig bekend en hiervan zijn ook geen afbeeldingen bekend. In 1512 brandden de kerk en het klooster vrijwel geheel af. De nieuwbouw van zowel de kerk als het klooster is wel bekend. Dit zijn de panden zoals ze nu nog aanwezig zijn: de Augustijnenkerk en het (huidige) Hof. Bekend is dat ten zuidoosten hiervan de tuinen van het klooster lagen. Dit is onder andere te zien op de oudste kaart waarop de locatie van het plangebied is aangegeven, namelijk de kaart van J. van Deventer uit circa 1550 (afb. 2).

Afb. 2. Het onderzoeksgebied Kloostertuin bij benadering aangegeven (rood) op een uitsnede van de kaart van Jacob van Deventer uit circa 1550. Het grote gebouw met het blauwe dak ten westen hiervan is de Augustijnenkerk. In de onbebouwde kloostertuin is een sprant aangegeven die in verbinding staat met de ten oosten hiervan gelegen Lindengracht (noorden = linksboven).

¹ Sarfatij 2007, 89-90.

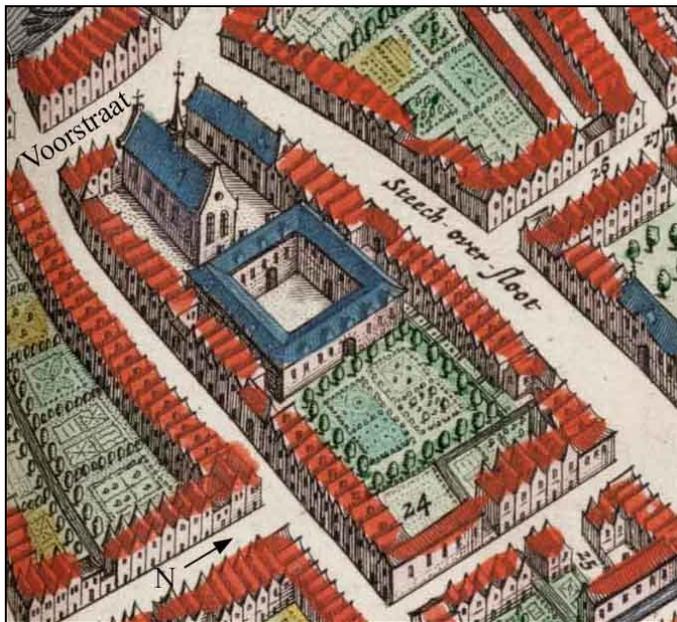
² Nelemans 1993, 6.

³ Nelemans 1993 9, 15.

De locatie van het onderzoeksgebied is op de kaart een onbebouwd perceel. Wel is er een sprant⁴ aangegeven waardoor de Kloostertuin was aangesloten op het grachtensysteem van de stad. De sprant stond in verbinding met de toenmalige Lindengracht (afb. 2). Het klooster zelf is niet weergegeven op de kaart.

In 1572 sloot Dordrecht zich aan bij de opstand tegen het Spaanse gezag en koos de zijde van prins Willem van Oranje. In de jaren die hierna volgden werden veel religieuze instellingen gesloten, waaronder het Augustijnenklooster. Het complex werd verbouwd en kreeg de functie van (Prinsen)hof.

Ook gedurende de periode dat het (verbouwde) klooster in gebruik was als hof, bleef het terrein van de tuin onbebouwd (afb. 3). Het was ondermeer in gebruik door de schutters van de Heelhaaksdoelen die de voormalige kloostertuin achter het Hof gebruikten als oefenterrein.⁵

Afb. 3. Het onderzoeksgebied op een uitsnede van de kaart van J. Blaeu die de situatie tussen 1640 en 1647 weergeeft. Hierop is de Augustijnenkerk aan de Voorstraat weergegeven met daarachter het Hof en het onderzoeksgebied; de voormalige (klooster)tuin.

In vergelijking met de periode waarin het terrein in gebruik was als kloostertuin, is er weinig veranderd gedurende de gehele 17^e eeuw. Ook de sprant op het terrein is nog aanwezig. Op een kaart uit circa 1740 van Isaak Tirion is mogelijk een verandering van de inrichtingssituatie te zien (afb. 4).

Op de kaart is te zien dat de tuin aan drie zijden is omgeven door spranten, die het terrein scheiden van de (huis)percelen aan de Nieuwstraat, het Steegoversloot en de Augustijnenkamp. De sprantensysteem rondom de tuin is nog steeds aangesloten op de Lindengracht. Het is onduidelijk of de spranten rond de tuin daadwerkelijk pas in deze periode is gegraven. Het is aannemelijk dat deze al in de eerste fase van (tuin)aanleg aanwezig waren, maar dat dit op de oudere kaarten niet is aangegeven.

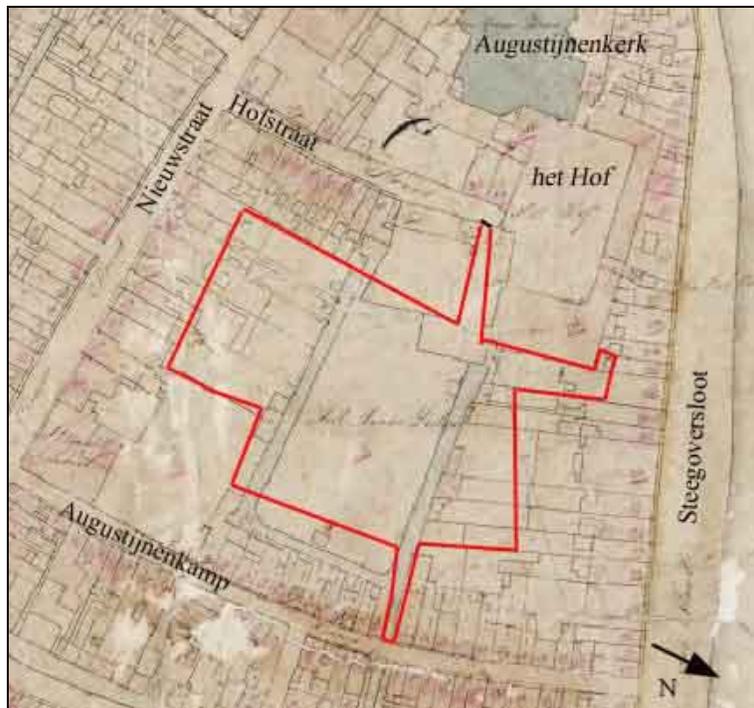
⁴ Een sprant is een korte, doodlopende toe- of afvoerwatergang binnen een gracht- of slotensysteem die gebruikt werd als vuil water afvoer of voor de aan- en afvoer van producten.

⁵ Frijhoff et al 1998, 54-55.

Afb. 4. Het plangebied op een uitsnede van de kaart van I. Tirion uit circa 1740. Hierop is te zien dat de tuin omgeven is door spranten.

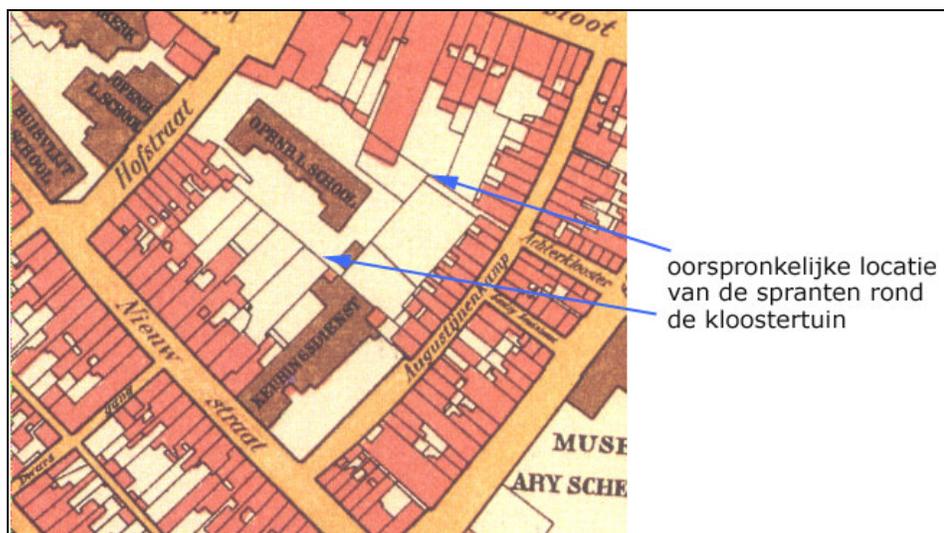
De situatie zoals aangegeven op de kaart van Tirion blijft bestaan tot in de eerste helft van de 19^e eeuw (afb. 5).

Afb. 5. Het onderzoeksgebied (in rood) aangegeven op een kadastrale kaart van 1811-1832.

Op de kaart is het (klooster)tuinterrein, de spranten en de achterterreinen van de bebouwing aan de Nieuwstraat, Augustijnenkamp en het Steegoversloot te zien (afb. 5). Het terrein binnen de spranten staat aangegeven met de naam 'Heel Haaks Doelen'.

Tegen het einde van de 19^e eeuw worden de spranten op het terrein gedempt en wordt er een deel bebouwd. Direct ten zuiden van het Hof wordt aan de Hofstraat een school gebouwd die tot de jaren '70 van de 20^e eeuw heeft gestaan (afb. 6). Aan de percelering is de ligging van de spranten nog herkenbaar; aan weerszijden van het nieuwe schoolgebouw lopen rechte lijnen die haaks op de Augustijnenkamp staan. De bebouwing en achterpercelen aan de Nieuwstraat en het Steegoversloot staan hier haaks op. Afgezien van de school zijn ook (delen) van deze bebouwing in de laatste 30 jaar afgebroken.

Afb. 6. Het onderzoeksgebied op een kadastrale kaart van 1923. De locatie van de nu gedempte spranten is nog zichtbaar in de percelering. Op het terrein stond in deze periode een schoolgebouw (kaartnoorden = ware noorden).

2.4 Archeologische verwachting en advies

Op basis van het bureauonderzoek kan de volgende archeologische verwachting worden opgesteld:

De locatie van het onderzoeksgebied Kloostertuin is vanaf de Late Middeleeuwen een grotendeels onbebouwd terrein geweest. Tussen 1275 en 1572 is het terrein ten minste ten dele in gebruik als tuin van het Augustijnenklooster. De exacte omvang van de tuin gedurende deze periode is onduidelijk. Het is waarschijnlijk dat de tuin al vanaf de kloosterperiode was omgeven door spranten zoals die zijn aangegeven op kaarten uit de 18^e en 19^e eeuw. Als dit zo is, dan heeft de tuin waarschijnlijk een omvang gehad van circa 50 x 30 m.

Gedurende de postmiddeleeuwse periode bleef het terrein binnen de spranten onbebouwd en werd het onder andere gebruikt als oefenterrein voor de schutterij. De spranten zijn pas na 1832 gedempt. De delen van het onderzoeksgebied buiten de spranten zijn gedurende de Middeleeuwen en de postmiddeleeuwse periode in gebruik geweest als achtererven van de bebouwing aan de Nieuwstraat, het Steegoversloot en de Augustijnenkamp. Het is voor beide perioden onduidelijk of er bebouwing op de achterterreinen aanwezig was.

Gezien de relatief lage archeologische verwachting en het feit dat er slechts beperkte delen (o.a. een riooltracé) van het onderzoeksgebied verstoord zouden worden, is door Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht geadviseerd om de graafwerkzaamheden archeologisch te begeleiden.

3. Doel en vraagstellingen

Het hoofddoel van het veldwerk is het documenteren van bewoningssporen die door de graafwerkzaamheden zouden worden verstoord. Voor de archeologische begeleiding zijn de volgende vraagstellingen geformuleerd:

- 1. Zijn er archeologische waarden in het onderzoeksgebied aanwezig?*
- 2. Zo ja, wat is de diepteligging, aard en datering van de aanwezige bewoningssporen?*

4. Archeologische begeleiding

4.1 Methoden

Het veldonderzoek dat bestond uit het begeleiden van de graafwerkzaamheden voor een riool, een irrigatiesysteem en het plaatsen van bomen, heeft plaatsgevonden tussen 10 oktober en 20 november 2007. De werkzaamheden zijn verricht door dhr. T. Hos, dhr. P. Sannen, dhr. J.A. Nipius, dhr. N. Kraal (Bureau Monumentenzorg en Archeologie).

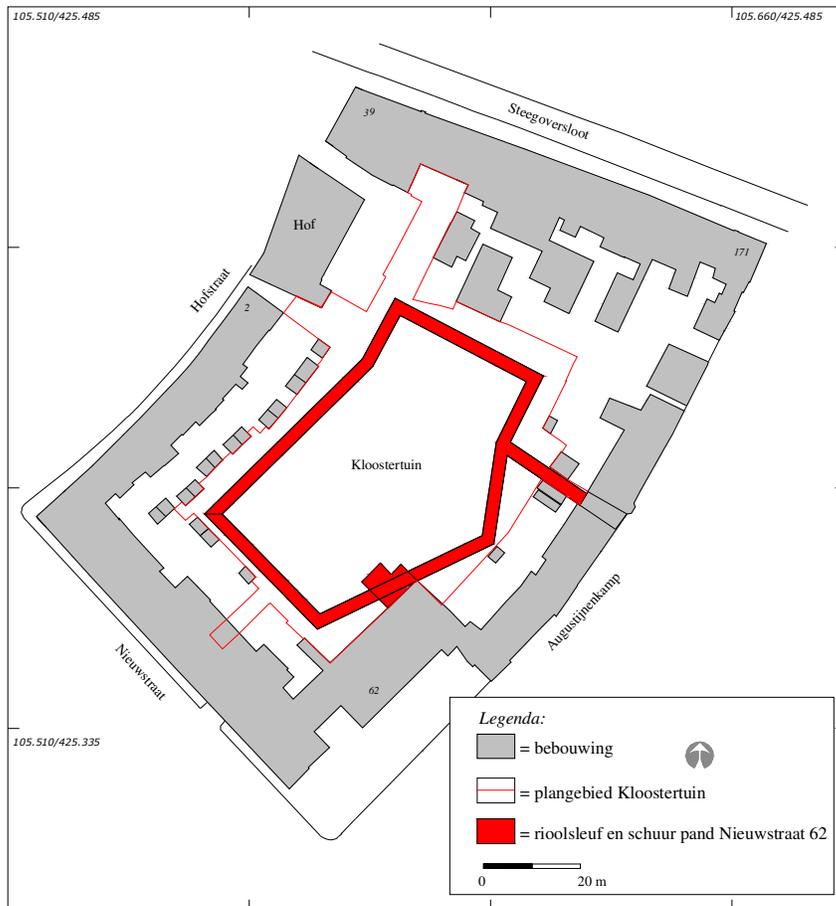
Tijdens het veldwerk is met name het graven van het riooltracé begeleid. Het riool is in een rechthoek rondom de kloostertuin aangelegd, direct achter de tuinen van de woningen aan de Hofstraat, de Nieuwstraat, De Augustijnenkamp en het Steegoversloot (afb. 7). Het riooltracé was circa 250 m lang, 2,6 m breed en de verstoringsdiepte was circa 1,4 m – mv. Daarnaast is ook de sloop begeleid van een deel van het pand Nieuwstraat 62 (afb. 7). De sleuf is in het veld ingemeten aan de hand van de aanwezige bebouwing en de bewoningsporen zijn gedocumenteerd door middel van een vlaktekening en een tekstuele beschrijving. Lithostratigrafische profielen van de locatie zijn verkregen door het tekenen en beschrijven van de coupes van de verschillende sporen. Voor het registreren van de veldgegevens is gebruik gemaakt van standaard formulieren van het Bureau Monumentenzorg en Archeologie.

De keramiek en het glas is gedetermineerd en geclassificeerd conform het classificatie systeem voor laat- en postmiddeleeuws aardewerk en glas, dat wordt beheerd en bijgehouden door de Stichting Promotie Archeologie.⁶ De keramiek is gedetermineerd door mevr. T. Busch. De tabakspijpjes zijn gedetermineerd en gerapporteerd door dhr. J. van Oostveen.⁷

Het onderzoek is uitgevoerd volgens de in de beroepsgroep algemeen geldende normen en volgens de meest recente wetenschappelijke inzichten, onder de opgravingsbevoegdheid van de Gemeente Dordrecht. De bevoegde overheid is de gemeente Dordrecht.

⁶ Het zogenaamde 'Deventer-systeem'.

⁷ <http://www.xs4all.nl/~kleipijp/kleipijp/>

Afb. 7. Het plangebied (rode lijn) en de locatie van het riooltracé en de gesloopte 19e -eeuwse aanbouw van het pand aan de Nieuwstraat 62.

4.2 Onderzoekresultaten

Allereerst zal de lithostratigrafie van het plangebied worden besproken, gevolgd door de archeologische aspecten.

4.2.1 Lithostratigrafie

Tot op de te verstoren diepte bestond de bodem uit twee ophogingspakketten:

Antropogeen pakket 1

De bovenste 50 cm van het bodempakket bestaat uit bruingrijs, kleilig zand. Het betreft een ophogingspakket dat is aangebracht rond de jaren '60 van de 20^e eeuw. Dit pakket heeft een dikte van circa 50 cm.

Antropogeen pakket 2

Het pakket bestaat uit licht bruingrijze, matig zandige klei met fragmentjes baksteen- en mortelpuin en vondsten van verschillende materiaalsoorten, waaronder keramiek, metaal en dierenbotten (zie paragraaf 4.2.2). De top van dit ophogingspakket was het maaiveld ten tijde van het onderzoek en lag op circa 1,2 m + NAP. Het pakket heeft een dikte van ten minste 140 cm, de onderkant is niet waargenomen. Op basis van de keramiek die in antropogeen pakket 1 is aangetroffen kan slechts vastgesteld worden dat ten minste is opgehoogd tot de 19^e eeuw.

4.2.2 Archeologie, sporen en vondstmateriaal

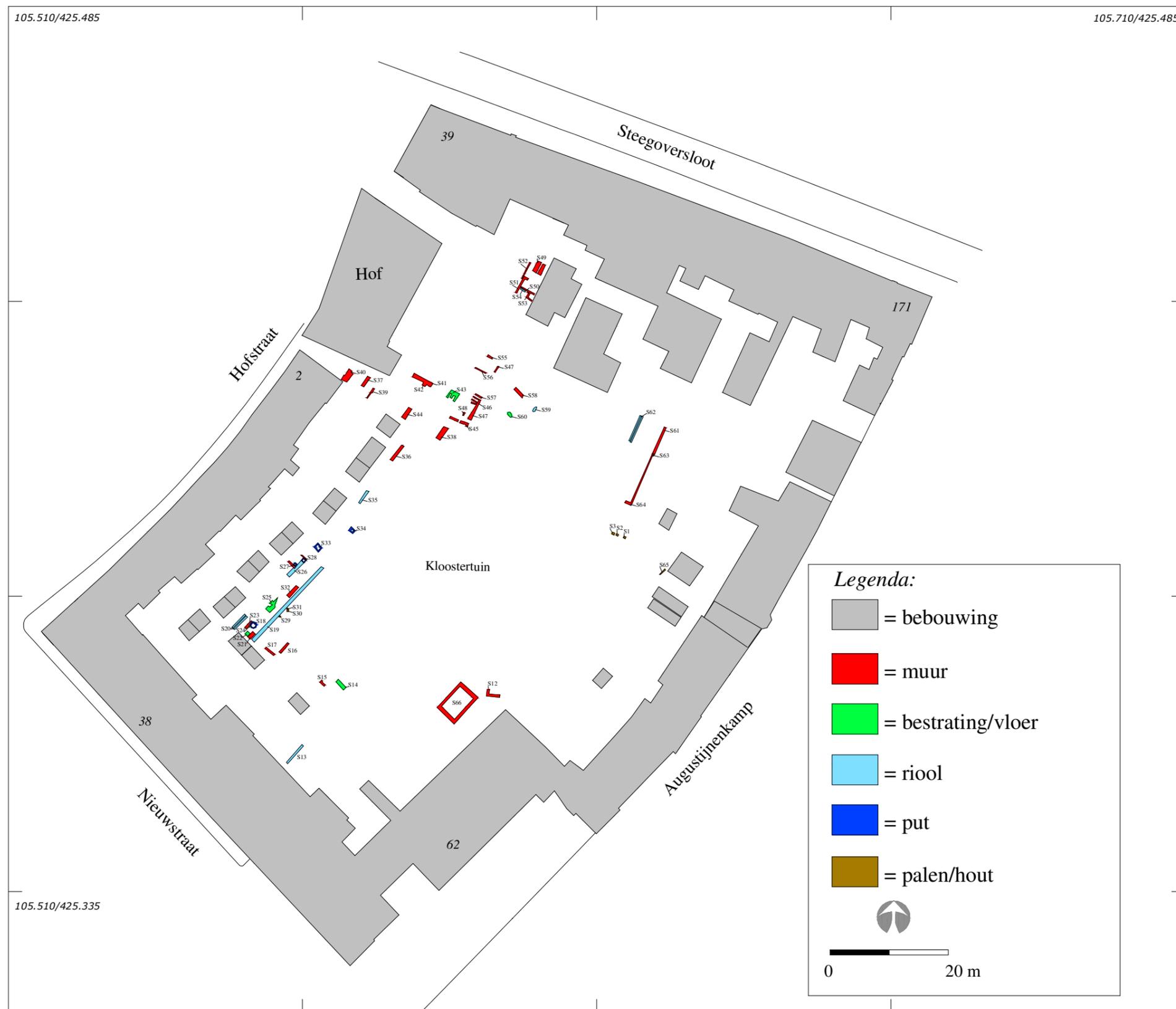
Sporen

In totaal zijn er 66 bewoningssporen aangetroffen. Naast ophogingslagen en onduidelijke overblijfselen gaat het om resten van muren, bestratingen/vloeren, riolen, putten/bezinkbakken, palen en een houten beschutting. Aangezien er slechts op beperkte locaties dieper gegraven is dan ongeveer de bouwvoor (circa 40 cm), is het totaalbeeld van de aangetroffen bewoningssporen erg fragmentarisch. Van veel muren is alleen een klein deel of slechts de bovenzijde waargenomen. Hierdoor is het niet mogelijk om eventuele structuren in de bewoningssporen te herkennen.

Een duidelijke indeling per periode is hierdoor, en door het ontbreken van gesloten contexten⁸ met dateerbare vondsten in de vulling, niet mogelijk.

In afbeelding 8 zijn alle sporen weergegeven. Alle bewoningsresten zijn te dateren in de 18^e – 20^e eeuw. Vrijwel alle sporen betreffen zogenaamde achtererfssporen. Het gaat hierbij om bestratingen, perceelsmuren en riooltjes die achter de huizen aan de omringende straten lagen. Deze bewoningssporen zijn te plaatsen in de situatie die is weergegeven in afbeelding 5.

⁸ Sporen zoals waterputten, beerputten, afvalkuilen en riolen.

Afb. 8. Overzichtkaart met daarop alle bewoningssporen die zijn aangetroffen in het plangebied. De bewoningssporen dateren uit de Nieuwe Tijd; circa de 18^e eeuw tot 20^e eeuw.

In de westelijke hoek van het terrein is dit patroon enigszins herkenbaar. De muur S21/S32 is waarschijnlijk een perceelsafschieding die behoort bij het pand aan de Nieuwstraat 38 (afb. 8). De onbebouwde achterterreinen waren verhard met onder andere roodbakkende, onglazuurde plavuizen en gele bakstenen (afb. 9).⁹

Afb. 9. Foto's van verschillende soorten verhardingen van de achterterreinen van de huizen aan de straten die de Kloostertuin omgeven. Links: een plavuizenstraatje (S25). Rechts: straatje van gele bakstenen (zogenaamde ijsselsteentjes, S14). Beide straatjes dateren uit de Nieuwe Tijd; circa de 18^e - 20^e eeuw.

Parallel aan de percelingsmuren liepen riooltjes (S20/26, S19, afb. 10). Deze zullen vermoedelijk uitgewaterd hebben op de spranten die de kloostertuin omringden. Op de verharde achtererven waren ook ronde en vierkante (water)putten en bezinkbakken aanwezig (afb. 10).

⁹ 15x15x2,5 cm

Afb. 10. Foto's van een waterput en een riooltje. Beide dateren uit de Nieuwe Tijd; circa de 18^e eeuw tot de 20^e eeuw.

De spranten op het kloostertuinterrein zijn niet duidelijk waargenomen/herkend in de ontgraven delen. In het oosten van de Kloostertuin, waar deze op de Lindengracht aansloot, is een aantal palen op een rij aangetroffen die mogelijk aan een sprant (als beschoeiing) gerelateerd kunnen worden.

Direct naast en ten zuiden van het Hof was een aantal zwaardere (funderings)muren aanwezig.¹⁰ Dit zijn waarschijnlijk de funderingen van de school die hier in het begin van de 20^e eeuw heeft gestaan (afb. 6).

¹⁰ onder andere de muren S38, S39, S40, S42, S45, S41, S47, S48, S50, S51 en S58.

Vondsten

Tijdens de begeleiding zijn vrijwel alleen vondsten aangetroffen in het ophogingspakket. Alleen in het riool S19 is een aantal ijsselstenen en een faience wandtegeltje aangetroffen.¹¹ Onder de vlakvondsten bevinden zich de vondstcategorieën: keramiek, glas, metaal, kleipijpen, hout en bouwmaterialen. Het glas bestaat slechts uit een fragment van een noppenglas en enkele medicijnflesjes, vermoedelijk uit de 19e eeuw. Het metaal betreft enkele spijkers. Er is één houten voorwerp gevonden, namelijk een kammetje van buxushout. De kam heeft aan één kant brede tanden en aan de andere kant smalle tanden(afb. 11).¹²

Afb. 11. Foto van de houten kam uit het ophogingspakket op het Kloostertuinterrein.

Keramiek

In het ophogingspakket bevond zich een groot aantal keramieksoorten; steengoed 1, waaronder Weiche Ware, steengoed 2, grijsbakkend aardewerk, roodbakkend aardewerk, Hafner aardewerk, witbakkend aardewerk, Werra aardewerk, Weser aardewerk, majolica, faience, Europees porselein en industrieel witbakkend keramiek. Dit complex is slechts breed te dateren tussen circa de 15^e en de 19^e eeuw. Door de context (ophogingslaag) zijn er vrijwel geen complete voorwerpen gevonden. Van een groot aantal scherven kon wel worden vastgesteld welk voorwerp het betrof. Zo zijn er scherven gevonden van bakpannen, lekschalen, een olielamp, deksels, bloempotten, borden, grapes (kookpotten), pispotten, een snelle (drinkbeker), kannen, koppen, bekens, een zalfpot, een spaarvarken en een onbekend voorwerp. Eén van de completere voorwerpen is een majolica zalfpotje dat gedateerd kan worden in de eerste helft van de 17e eeuw (afb. 12).¹³

¹¹ Vondstnr. 28, het tegeltje heeft een ossenkop hoekmotief, tinglazuur en een centrale decoratieve voorstelling van een lopende menselijk figuur in kobaltoxide.

¹² De kam is 2,8 cm lang en het tussenstuk tussen de smalle en brede tandenzijde is 1 cm.

¹³ Vondstnummer 25.

Afb. 12. Foto van een majolica zalfpotje uit het ophogingspakket op het Kloostertuinterrein.

Een ander compleet voorwerp is een onbekend object van roodbakend aardewerk (afb. 13). Het voorwerp is hol en heeft aan één zijde een wijde opening (5 cm) en aan de andere kant is een gaatje aanwezig. De binnenkant is voorzien van loodglazuur. Aan de buitenzijde bevinden zich enkele ruwe kleilobben. De functie en de datering van dit voorwerp zijn onduidelijk.

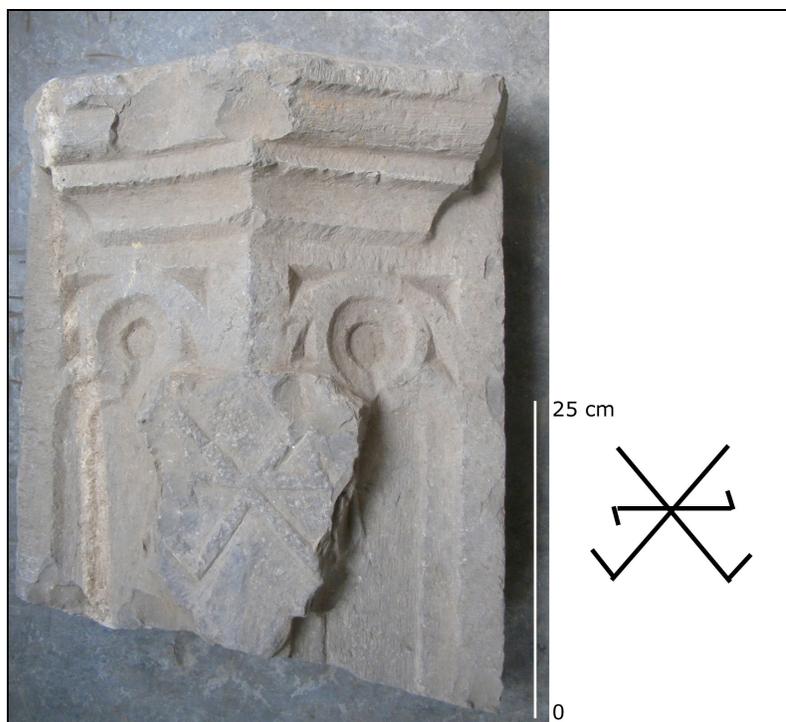

Afb. 13. Foto van een onbekend voorwerp van roodbakend aardewerk uit het ophogingspakket op het Kloostertuinterrein. Rechts is de wijde opening te zien met in de achterkant een gat.

Bouwmaterialen

Onder de bouwmaterialen is onder andere een fragment van een natuurstenen bouwelement aangetroffen dat mogelijk gedateerd kan worden in de 17^e / 18^e eeuw (afb. 14).¹⁴ Op het centrale wapenschild is een huismerk aanwezig. Dit is een merkteken van de eigenaar van een huis en fungeerde als een soort niet-adelrijk familiewapen. De naam van de betreffende persoon/familie is niet bekend.

¹⁴ Vondstnummer 30.

Afb. 14. Foto van een natuurstenen bouwelement uit het ophogingspakket op het Kloostertuinterrein. Rechts is het afgebeelde huismerk in zwart weergegeven.

5. Conclusies

Tussen 10 oktober en 20 november 2007 zijn tijdens een archeologische begeleiding in het plangebied Hofkwartier / Kloostertuin te Dordrecht bewoningssporen uit de 18^e tot 20^e eeuw gedocumenteerd. Ten aanzien van de geformuleerde vraagstellingen kan het volgende worden geconcludeerd:

1. Zijn er archeologische waarden in het onderzoeksgebied aanwezig? Zo ja, wat is de diepteligging, aard en datering van de aanwezige bewoningssporen?

In het onderzoeksgebied Kloostertuin waren hoofdzakelijk perceelsmuurtjes, riolen en (water)putten uit de 18^e – 20^e eeuw aanwezig. Het gaat hierbij om achtererfsporen van de huizen aan de Nieuwstraat, Hofstraat en het Steegoversloot. Deze sporen waren direct onder het ophogingspakket aanwezig dat in de jaren '60 van de 20^e eeuw is aangebracht, vanaf circa 0,5 m - mv.

Direct ten zuiden van het Hof waren zwaardere funderingsmuren aanwezig. Deze zijn waarschijnlijk van de school die hier gedurende het begin van de 20^e eeuw heeft gestaan. De spranten die hier, waarschijnlijk vanaf de Late Middeleeuwen, aanwezig zijn geweest, zijn tijdens de begeleiding niet (duidelijk) waargenomen.

Tijdens het veldwerk zijn de archeologische waarden die door de graafwerkzaamheden zouden worden verstoord gedocumenteerd en waar nodig geborgen.

Voor vragen over de conclusies in dit rapport dient contact te worden opgenomen met M.C. Dorst, senior archeoloog, Bureau Monumentenzorg en Archeologie, gemeente Dordrecht (tel. (078) 639 84 21).

Literatuur

Frijhoff, W., H. Nusteling, M. Spies, 1998: *Geschiedenis van Dordrecht van 1572 tot 1813. Deel II*. Stadsarchief Dordrecht.

Nelemans, A., 1993: *De Augustijnenkamp van Dordrecht*. Uitgave Kerkvoogdij Hervormde Gemeente van Dordrecht.

Sarfatij, H., 2007: *Archeologie van een Deltastad. Opgravingen in de binnenstad van Dordrecht*. Stichting Matrijs, Utrecht.

Afkortingen

ARCHIS	Archeologisch Informatiesysteem van de RACM
BMZA	Bureau Monumentenzorg en Archeologie van de gemeente Dordrecht
GAD	Gemeente Archief Dordrecht
mv	maaiveld
NAP	Normaal Amsterdams Peil